

METE GÜNDOĞAN

ZİHNİYET MESELESİ

DESTEK YAYINLARI: 1723
EKONOMİ: 4

METE GÜNDOĞAN / ZİHNİYET MESELESİ

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Destek Yapım Prodüksiyon Dış Tic. A.Ş.
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmegül
Üretim Koordinatörü: Semran Karaçayır
Editör: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İlknur Muştu
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Samet Ersöz-Mesud Topal-Nursefa Üzüm Kalender

Destek Yayınları: Mart 2023
Yayıncı Sertifika No. 43196

ISBN 978-625-441-871-6

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkani.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul
Tel. (0) 212 613 30 06

METE GÜNDOĞAN

50

TEMEL
EKONOMİ
SORGULAMASI

ZİHNİYET
MESELESİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	9
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL EKONOMİ SORGULAMALARI.....	13
----------------------------------	----

Para Musluğunu Kim Kısıyor?	15
-----------------------------------	----

<i>Gerçekten Kısıtlı Bir Dünyada mıyız?.....</i>	18
--	----

<i>Alternatif Ekonomi Planlarında Hayat Vardır.....</i>	22
---	----

<i>Değersayım Devrimi.....</i>	28
--------------------------------	----

<i>Nasıl Ödeyelim?</i>	31
------------------------------	----

<i>İki Gönül Bir Arada Değil.....</i>	34
---------------------------------------	----

<i>Hangi Kriz Sizin Krizinizdir?</i>	38
--	----

<i>Yetki ve Sorumluluk.....</i>	41
---------------------------------	----

<i>Planlı Eskieme</i>	44
-----------------------------	----

<i>Fiziksel Ekonomi Politik veya Para Politikası.....</i>	47
---	----

<i>Faiz Sebep Enflasyon Sonuçtur.....</i>	50
---	----

<i>Altının Tedavülü.....</i>	52
------------------------------	----

<i>Ambargolar Tersine Çalışabilir.....</i>	56
--	----

<i>Medyen Halkı ve Biz.....</i>	60
---------------------------------	----

<i>Devlet Teşkilatının Büyümesi veya Küçülmesi.....</i>	64
---	----

İKİNCİ BÖLÜM

EKONOMİ POLİTİK SİSTEME DAİR /

BORCA DAYALI PARA SİSTEMİ	71
Ekonomik Kurgu Kimin Eseri?	73
<i>Kuruluş Kodlarına Geri Dönüş</i>	76
<i>Uyarsan Düşersin!</i>	79
<i>Ekonomide Yepyeni Bir Seferberlik</i>	83
<i>Ekonomik İstiklal Savaşı</i>	87
<i>Borçlar Sorunu ve Radikal Bir Adım</i>	90
<i>Borçlanma Nereye Gidiyor?</i>	93
<i>İç Borcu Dış Borca Çevirme!</i>	96
<i>Enflasyon Mücadelesinde Eşelmobil Sistemi</i>	99
<i>Çok Kriterli Bir Ekonomi Politik</i>	102
<i>Paranın Değil Sistemin Vicdanı Olur</i>	105
<i>Her Borç Silinebilir Olmalıdır</i>	109

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE EKONOMİSİ VE GELECEĞİ	113
İstanbul Gıda Borsası	115
<i>Siber Güvenlik Siber Fırsatlar</i>	119
<i>TOGG</i>	122
<i>Parayı Yöneten Devleti Yönetir</i>	126
<i>Şekere Dikkat!</i>	130
<i>Zeytinin Bereketli Işığı</i>	133
<i>Tarımın Işığını Görmek Lazım</i>	136
<i>Sosyoekonomik Sistemler</i>	140
<i>Yeşil Altın</i>	143

<i>Deprem Gerçeğini Görmemezlikten Gelmek!</i>	147
<i>Kurban Tedarik Zinciri ve Ekonomi</i>	151
<i>Tarım Sektörü Nasıl Lokomotif Sektör Olur?</i>	155
<i>İhracatta Başarılyız Lakin</i>	
<i>Dış Ticaret Açığı Ne Olacak?</i>	159
<i>Bankaların Kârı Vatandaşların Yükü</i>	162
<i>Muharebeyi Kazanmak Başka</i>	
<i>Savaşı Kazanmak Bambaşka</i>	165
<i>Devlet Yönetimi Bir Tercih Yapmak Zorunda!</i>	168
<i>Neden Borçlanma Genel Müdürlüğü?</i>	172
<i>İz Bırakan Mücadele</i>	175

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ULUSLARARASI VE BÖLGESEL EKONOMİK

GELİŞMELER	179
-------------------------	-----

İklim Krizi Küresel Hâkimiyeti Değiştirir	181
--	-----

<i>Türkiye Üç Kutuplu Dünyada Nasıl Konuşlanacak?</i>	184
<i>Her Şey Aslına Rücu Eder!</i>	187
<i>Ukrayna Savaşı, Ekonomik Fırsatlar ve Tehditler</i>	193
<i>Üretimin Gücü Asya'ya Kaydı</i>	200
<i>Küresel Ekonomi Politik Değişiyor</i>	204
<i>Avrupa'da Savaşın Ekonomi Politikliği</i>	211
<i>Sekiz Deniz Yayılası</i>	214
<i>Yeni Tedarik Zincirleri Oluşacak</i>	222
<i>Putin'in Uzun Vadeli Hamlesi!</i>	226
<i>Bölgemizdeki Nimetler Onlara Külfetler Bize: Suriye</i>	230
<i>Çekik Gözlü Sinovac Pancar Suratlı Biontech'e Karşı</i>	234

ÖNSÖZ

Günümüzdeki gelişmeler her alanda çok yüksek bir hıza ve çeşitliliğe ulaştı. Bunların hepsini ayrı ayrı takip edebilmek, gelecek durumlarını öngörebilmek ve aralarındaki ilişkileri keşfedebilmek oldukça zor hale geliyor. Bu zorlukları aşmak için ise teknoloji devreye giriyor.

Günümüz insanı teknolojinin kullanımı açısından oldukça şanslı. İsteyerek veya istemeyerek her türlü bilgiyi öğreniyor veya öğrenebiliyor. Lakin istikamet tayini açısından kafası çok karışık. Kolayca edinilen bilgiler biraz detaylı sorgulandığı zaman arkasından farklı kurgular çıkıyor. Farklı tasarımlar görülüyor.

Böyle zamanlarda istikamet tayin etmek veya istikamet tayin edici şablonlar ortaya koymak, bilen insanların en büyük sorumluluğunu oluşturmaktadır. Yoğun bilgi alanlarında tarihi olayların, ekonomi politik gelişmelerin, teopolitik yorumların ve sosyolojik kurguların iç içe geçtiğini görüyoruz. Bir de bunlara sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik ve metaverse gibi oluşumları da kattığımızda olaylar iyice içinden çıkılmaz hale geliyor. İşte bu karmaşa içerisinde günümüz insanına yapılan teklif teslimiyet teklifidir. Bütün bu gelişmeler karşısında günümüz insanından istenen davranış, gelişmelere teslim olmasıdır. Konfor, bu teslimiyetin içerisinde sunulmaktadır.

Elinizdeki bu çalışma, günümüzde yaşadığımız gelişmelere göre yazılan makalelerden oluşmaktadır. Bunlar, yaşadığımız gelişmeleri farklı bir perspektiften ele alarak sorgulayan

makalelerdir. Sorgulamalar, geçmiş tarihi gerçekler işığında ve gelecek ekonomi politik öngörüler ekseninde yapılmıştır.

Bu kitap, dört bölümden oluşturulmuştur.

Birinci bölümde temel ekonomi sorgulamaları bulunmaktadırdır. Mevcut ekonomi paradigmasında anlatılan ekonominin tanımı, kaynakların kısıtlılığı, ödeme alternatifleri, genel göstergeler, faiz, enflasyon, devalüasyon, borçlar vb. gibi konular ele alınmıştır. Sorgulamaların yanı sıra alternatif zmler de önerilmiştir.

İkinci bölümde ekonomi politik sistem ele alınmıştır. Sistem sorgulamaları, tarihi geçişleri ile birlikte yapılmıştır. Baltalimanını Antlaşması'ndan günümüze ekonomi politik değişimler ve özellikle de İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya konulan ve günümüzde Ortodoks Ekonomi diye tanımladığımız anlayış eleştirilmiştir. Borca Dayalı Para Sistemi ve bu sistemin getirdiği sıkıntılar üzümleriyle birlikte çalışılmıştır.

nc bölüm Türkiye ekonomisi ve geleceği ile ilgili makalelerden oluşmaktadır. Türkiye'deki yapısal ve pratik sorunlar tartışılarak çeşitli zmler önerilmiştir. Özelde inşaat ve tarım sektörleri üzerinden bazı müzakereler yapılmıştır. Bu sektörlerin başat sektör olma durumlarına göre de çeşitli senaryolar ortaya konulmuştur.

Dördüncü ve son bölümde ise bölgesel ve uluslararası gelişmeler ile ilgili makalelere yer verilmiştir. Küresel finans krizi, pandemi, iklim krizi ve savaşların sonucunda yaşanan ekonomi politik gelişmeler ele alınmıştır. Bu gelişmeler işığında ülkemizde ve bölgemizde yapılabilecek çalışmalara dikkat çekilmiştir. Özellikle her kargaşa ortamının yeni tehditler oluşturduğu gözler önüne serilmiştir. Ancak her tehditle birlikte gelen fırsatlara da işaret edilmiştir.

zmlemelerde esas alınan konu zihniyetlerdir, paradigmalardır. Kişiler ya da kuruluşlar yerine zihniyetlerin esas

alınmasının sebebi, kişi ya da kuruluşların zihniyetlere göre şekillenmelerinden dolayıdır. Zihniyetler ıslah edilirse, kişi ya da kuruluşların da insanlığa hizmet eder hale geleceği muhakkaktır.

Ardışık makaleler arasında konu kopukluğu elbette olacaktır. Çünkü bu makalelerin her biri o konu ile iltisaklı bütüncül duruma göre yazılmıştır. Ancak iddialı olan kısım şudur. Makalelerde işaret edilen sorunlar, yapılan çözümlenmeler ve önerilen tedbirler bir sistem mühendisliği yaklaşımı ile ele alınmıştır. Bu da şu anlama gelir. Sistem değişmeden sorunların çözüme kavuşması mümkün gözükmemektedir.

Lakin karşı karşıya olduğumuz sistemin yeknesak olduğunu da söyleyemeyiz. Kendi istikametinde sürekli yenilenmekte olduğunu görebiliyoruz. Bu açıdan baktığımızda, yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğini tamamlamak üzere olduğumuz şu sıralarda, çok büyük bir sistemik dönüşüm yaşanmaktadır. Bu dönüşüm henüz tamamlanmış değildir. Aynı zamanda dönüşüme karşı farklı bir direncin de oluşmaya başladığını söyleyebiliriz. İnsanlar kendilerine sunulan konfor alanlarını sorgulamaya başladılar. Bu sorgulama ve akabinde gelmesi kaçınılmaz olan çatışma dünyamızın yeniden şekillenmesine sebep olacaktır. Bu kitabın, yaşanan çatışmaların anlaşılması ve anlamlandırılması açısından da güzel bir katkı sağlayacağını söyleyebiliriz.

Okuyucularımızın bu çatışmada kendilerine sunulan yalancı konfor alanlarına teslimiyeti reddetmeleri ile bu kitabın da amacına ulaşmış olacağı muhakkaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Temel Ekonomi Sorgulamaları

Para Musluğunu Kim Kısıyor?

Bu soruya vereceğiniz cevap, aslında sizin paradigmanız ile doğrudan ilgilidir. Çünkü bu cevabınız sizin ekonomi bilginizin kurgusal derinliğini de gösterir.

Şimdi geleneksel cevabı çözümlenerek sonuca gidelim.

Öncelikle, piyasaya parayı kim çıkarır?

Cumhuriyet Merkez Bankası.

Tam ismi: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Anonim Şirketi. Bu yazımda kısaca Merkez Bankası diyeceğim ve MB kısaltmasını kullanacağım.

Başka?

Darphane.

Tam ismi: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü. Devletin bir kurumu. Bozuk yani metal paraları bu kurum üretiyor. Ürettiği kadar parayı da Hazine'ye gelir olarak kaydediyor.

Peki, MB parayı piyasaya nasıl sürüyor?

MB bastığı parayı piyasaya borç olarak veriyor. Diğer bir ifade ile belli bir faiz ile veriyor ki bu da zaten borç demektir. Çünkü faiz borçtur. Bu yazıda faiz kısmını müzakere etmeyeceğim.

Peki, MB piyasaya ne kadar para veriyor? Yani piyasaya nakit olarak ne kadar para sürüyor?

2022 yılı sonu itibariyle MB piyasaya yaklaşık 350 milyar TL para sürmüştü. Dolaşımdaki para bu kadar.

O zaman, “Piyasada sadece 350 milyar lira para var” diyebilir miyiz?

Hayır, diyemeyiz.

Neden?

Çünkü MB'nin parası üzerinden piyasada bankalar da para yaratırlar. Bankalar bunu, kendilerine yatırılan parayı tekrar tekrar satarak yaparlar. Kredi olarak verirler de diyebiliriz.

Bu durumda cevabını aramamız gereken soru şudur.

Bankalar toplamda ne kadar kredi vermişlerdir?

Yine yıl sonu itibariyle yaklaşık 7 trilyon lira kredi vermişler. Yani MB'nin piyasaya sunduğu 350 milyar TL'nin 20 katı kadar para yaratmışlar. Diğer bir ifade ile bankalar var olmayan 6 trilyon 650 milyar lirayı millete borç olarak vermişler!

Peki, bu nasıl olabilir?

Hangi şirket kendisinde olmayan bir şeyi defalarca satabilir?

Şimdi bunun ortodoks ekonomistler tarafından şaka gibi bir açıklaması var. Şöyle bir masalı var da diyebiliriz. Sorgulamazsanız, tatlı tatlı anlatırlar. Doğru zannedersiniz.

Buna Kısmi Rezerv Sistemi diyorlar. Para çarpanı diyenler de var, hiçbir isim söylemeden mekanizmayı anlatanlar da.

Şöyle açıklıyorlar.

Diyelim ki bankaların ayırması gereken zorunlu karşılık oranı yüzde 10 olsun. Bankaya 100 TL yatırdınız. Banka bu paranın yüzde 10'unu (yani 10 TL'sini) zorunlu karşılık olarak ayırıp Merkez Bankası'na yatıracak, kalan (100 - 10 =) 90 TL'sini kredi olarak bir başkasına verecektir. Diyelim o kişi de aldığı o 90 TL'lik krediyi aynı bankaya yatırdı. Banka yine 90 TL'nin yüzde 10'unu (yani 9 TL'sini) zorunlu karşılık olarak ayırıp Merkez Bankası'na yatıracak, kalan (90 - 9 =) 81 TL'sini kredi olarak bir başkasına verecektir. Teorik olarak bankaya yatan paranın (ilk yatan miktar da dahil olmak üzere) zorunlu karşılık oranıyla çarpımı kadar (1/0, 10 x 100 = 1000 TL) para yaratılması mümkündür.

Haydi, Şimdi bakalım burada neler oluyor.

Öncelikle burada ifade edilen Şey, azalan bir geometrik dizidir. Her iŐlevde belli bir miktar azalıyor. Bu yolla toplamda maksimum 1000 TL üretebilirsiniz. Yani 100 TL bu yolla (100 iŐlev sonra) en fazla 1000 TL olur. 1001 TL olmaz!

Ancak bir kısım paranın, insanların ceplerinde, Őirketlerin/dükkânların kasalarında olduğunu ve bu oranın da yüzde 10'luk kısmını oluŐturduđunu düşünürseniz, bu durumda en fazla $(1/[0,1+0,1])$ 5 kat para üretebilirsiniz. Yani 100 TL, bu yolla 500 TL olur.

Şimdi bu ne demektir?

MB'nin piyasaya borç olarak verdiği 350 milyar TL'nin, 7.000 milyar TL olmasını bu geometrik dizi ile izah edemezsiniz demektir.

O halde, bu Şekilde bir anlatım (komik diyemiyorum) saçmalamaktan başka bir Şey değildir. Diğer bir ifade ile geometrik dizilerle hesap yapmanız tamamen yalan oluyor. Bir aldatmacadan ibaret oluyor. Daha ne olsun!

Peki, gerçekte bankalar ne yapıyorlar da bu kadar parayı yaratabiliyorlar?

Banka, bir Őahsa 100 TL borç para verdiği zaman yani kredi açtığı zaman, o Őahsa aynı zamanda bir mevduat hesabı açıyor. O parayı, Őahsın mevduat hesabına yazıyor. Őahsın mevduat hesabında, borç aldığı miktar kadar parası gözüküyor. Sistem bu Şekilde bize Őunu demiŐ oluyor: Bu Őahıs bana bu anda (sıfır zamanda) 100 TL mevduat yatırdı! İşte banka Őahsa vereceği 100 TL'yi bir anda yaratıverdi. Bunu yaratmak için de birinin kendisine gelip para yatırmasını beklemedi. Zaten beklemez. Sistemin algoritmasında böyle bir Şey yok.

Bankanın bilançosunda da hiçbir sıkıntı gözüküyor. Aktifinde Őahsın yatırdığı 100 TL var. Pasifinde de vereceği 100 TL'lik kredi/borç. Her Şey yerli yerinde!

İşte mevcut sistem bankalara bunları yapma ayrıcalığı veriyor. Biz buna Borca Dayalı Para Sistemi diyoruz. MB parayı piyasaya borç olarak veriyor. Bankalar da o parayı defalarca borç olarak vererek katbekat çoğaltıyorlar. Kısacası, kontrol edilebilir hiçbir matematik modele dayanmadan, bankalara istedikleri gibi para yaratma ayrıcalığı verilmiş oluyor.

Hiçbir zırva tevil edilmez. Buyurun, her şey ortada.

Lakin esas sorulması gereken soru “Piyasada ne kadar para var?” sorusu değildir.

Şimdi esas sorulması gereken soruyu sorarak bu yazıyı tamamlayayım.

Mademki piyasadaki paralar, bu şekilde katbekat çoğaltılabiliyor, o halde bu ayrıcalığı bankalara niçin verelim? Esas soru budur.

Ülkemizde para yaratma yetkisi anayasal olarak TBMM’ye aittir. Acaba TBMM bankaların bu yaptıklarından haberdar mıdır? Bilemiyorum. Lakin yetkisine sahip çıkmasını isterim.

Gerçekten Kısıtlı Bir Dünyada mıyız?

Yaşadığımız dünyamızda coğrafî yapı, bitki örtüsü, yaşam formları hep birbiri ile uyumlu ve birbirini tamamlar şekildedir. Doğal kurallar da bu uyumu tasdik edecek şekilde oluşturulmuştur. Bir an dünyada insanın var olmadığını düşünelim. Yine de dünyada yaşam var olmaya devam eder.

Lakin insanı bu doğaya takdim ettiğimizde ise gördüğümüz şudur. İnsan bu dünyada tüketendir. Bu bereketli dünyada insan, varlığını onu tüketerek sürdürür. Dünya adeta ona sunulmuş bir büyük nimettir.

Peki, bu dünyanın kaynakları kısıtlı mıdır?

Bizler dünyada var olan bolluk ve bereketi kısmen biliyoruz. Dünyanın nimetlerini kısmen biliyoruz. Kısmen diyoruz

Çünkü saymaya kalksak sayamıyoruz. Sayamıyoruz çünkü insanoglunun her yeni bilgisi veya her yeni bilinç düzeyi yeni nimetleri tanimasına vesile oluyor.

Örneğin bundan birkaç asır evvel doğalgaz diye bir Őeyden haberimiz yoktu. Lakin Şimdi hem evlerimizde hem de sanayiye çok yoğun kullandığımız bir nimet oldu. Bilgi, teknik ve teknolojik imkânlarımız arttıkça kullanım alanlarımız da arttı.

Hatta daha da ileride neleri kullanacağımızı Őimdiden bilemiyoruz.

Sadece doğalgaza bakarak tahmini bir hesap yapıp, Şu kadar yıl sonra dünya enerji kaynakları bitiyor diyebilir miyiz?

Hayır.

Doğalgaz rezervinin ne kadar zaman içerisinde biteceğini tahmin edebiliriz ama enerji kaynaklarının ne kadar zaman içerisinde biteceğini asla bilemeyiz. Çünkü ne tür kaynakları enerji kaynağı olarak kullanacağımızı henüz bilemiyoruz.

İnsanoglunun bilgiye dayalı imkânları arttıkça enerji kaynakları da artıyor.

Örneğin güneş, baŐlı baŐına bir enerji kaynağı. Őimdilik sınırlı bir Şekilde kullanıyoruz. Ancak bilgi birikimimiz arttıkça daha nasıl kullanımı olacağını Őimdiden bilemiyoruz.

Bir başka örnek, jeomanyetik alan!

Dünya'nın manyetik alanı, diğer adıyla jeomanyetik alan, Dünya'dan uzaya doğru uzanan manyetik alandır. Bu manyetik alan Dünya'nın dönüş hareketinden doğar. Bu dönüş, Dünya'nın içinde bulunan yüksek sıcaklıktaki demir alaŐımlarının yaptığı harektir. Bu da aslında büyük bir enerji alanıdır.

Bunu, günlük hayatımızda nasıl kullanacağımızı henüz bilmiyoruz. Bilgi ve teknoloji düzeyimiz artınca belki de nispeten sonsuz bir enerji kaynağına ulaşmış olacağız. Henüz bilemiyoruz.

Zaten biz insanlar, Dünya'da muazzam bir ateş topunun üzerinde yaşıyoruz. Yerüstünden yerküre çekirdeği arasındaki

mesafe yaklaşık 6370 kilometredir. Yerkabuğu ise bunun yaklaşık 160'ta biri kadardır yani 40 kilometredir.

Şöyle örneklendirebiliriz.

İri bir elma düşünün. Bunun da ince bir kabuğu olsun. İşte biz insanlar o ince kabuğun üzerinde yaşıyoruz. Kabuğun altı muazzam bir ateş topu ve aktif olarak yanıyor! İşte size bir başka enerji kaynağı. Henüz bundan da günlük hayatımızda nasıl istifade edeceğimizi bilmiyoruz.

Nimetlere bu açıdan baktığımızda ikili bir sunum görüyoruz.

Birincisi halihazırda bizlere hazır olarak sunulanlar. İkincisi de bilinç düzeyimiz arttıkça sunulacak olanlar.

İşte bizler bu ikincisini bilemiyoruz. Dolayısıyla da gezege-nimizde bize sunulan nimetleri sayabilmemiz mümkün değildir. Adeta, sonsuz bir kaynak denizi içerisinde bulunuyoruz.

İşte tam bu noktada bir soru daha soralım. İnsanın yaşaması yani vücudunun faaliyetleri sürdürebilmesi için en önemli kaynak nedir?

Bunun tereddütsüz bir cevabı vardır ve o da “güneş”tir. Bir an güneşin olmadığını düşünürsek yeryüzünde hayat diye bir şey kalmaz. Her şey yok olur. O halde insanın yaşaması için birincil veya ana kaynak güneştir.

Güneş ile insanın ilişkisi tek yönlüdür. Sadece almaktan ibarettir. Güneşin işleyişine ilişkin insanın herhangi bir katkısının olması söz konusu bile değildir. Güneş, işlevsel olarak ona sunulmuş en büyük nimettir. En büyük güzelliştir.

Peki, güneşten sonra ikincil olarak insanın yaşam kaynağı nedir?

Yine tereddütsüz bir şekilde “Bitki örtüsüdür...” diyebiliriz. Bitkiler fotosentez ile yani güneşten aldıkları ışınları depo ederek canlılıklarını sağlarlar. Bu açıdan baktığımızda bitkileri “doğal kapitalistler” olarak niteleyebiliriz. Bitkilerin canlılığından diğer birçok canlılar da hayat bulurlar. Yine tüm bunlarla